THE HINDU RELIGION.

హిందూమతము.

RE PRINTED FROM

THE HINDU REFORMER.

BY

M. BUTCHIAH PANTULU.

PRINTED AT "SREE RAJAH RAM MOHAN ROY PRESS,"

No. 48. Vellalar Street, Purasaivaukam,

MADRAS.

May 1889.

THE HINDU RELIGION.

హిందూమతము.

హిందువులందఱు అప్రధానమైన కర్మవిషయములందు కొన్ని తారతమ్యములను గలిగిన యొకమతమునే కలిగియున్నట్లనేకుల యభిప్రాయము గాఁగనఁబడుచున్నది. ఇది గొప్ప పొరపాటు. అనేకమతముల సముదాయమునకు హిందూమతమను పేరు వాడఁబడుచున్నది. ఈమతములు ప్రపంచమునందుగల వివిధమతములవలె తారతమ్యములను కలిగియున్నవి. హిం [illegible] నాస్తికత్వమును, కొ [illegible] తయు మని మఱికొందఱియభిప్రాయము. పూర్వనిర్ధారణమును [illegible]ంచుచున్నారు. మఱికొందఱు ఈశ్వరునియొక్క నిర్హేతుక కృపకర్హముగజీవత్కాలయాత్ర చేయుట చేతనే ముక్తికలుగునని బోధించుచున్నారు. బ్రహ్మజ్ఞానమును సంపాదించుకొనుటకు ఓషధుల సహాయమును కొందఱు కోరుచున్నారు. మఱికొందఱు యోగాభ్యాసము, ఇంద్రియవశీకరణము మొదలగువానిని కోరుచున్నారు. వేయేల? హిందూమతము సర్వమతసిద్ధాంతసంగ్రహముగా నున్నది. గనుక సాధారణముగాసమస్తమతమును తెలిసికొనవలయునని కోరువారికిలాభకరమనితలఁచి హిందూదేశమునందివఱకు వ్యాప్తమైనట్టియు, ఇప్పుడు వ్యాప్తమగుచున్నట్టియు, ప్రతిమతమును నేనుపరిశీలించినంతవఱకు నీడ చేగువ నుదహరించుచున్నాను. సర్వమతసిద్ధాంతములను సంపూర్ణముగా పరిశీలించియుండనందున క్రమమైనవరుసను అవి వ్రాయఁబడియుండవు. ప్రతిమతమునందలి ముఖ్యసిద్ధాంతములు దెలిసినపుడు యావత్తును సంపూర్ణముగా గ్రహించి మతాలోచనాభివృద్ధిని కనుగొని హిందూదేశమునందలి వివిధమత

చార్వాకమతసిద్ధాం...

ఇదిచాల పురాతనసిద్ధాంతము. ఇప్పుడుదీని నవలంబించువ్వా... ధారణముగా నెవరునులేరు. దీనిలో పృథివి,అప్పు, తేజస్సు, వాయువు, నాలుగుభూతములు మూలకారణములు. కొన్నిపదార్థ... సంయోగము-లచే నైకగుణముకలిగినట్లు ఈ నాలుగుభూతములు శరీరాకారమునుధరించి-గానేజ్ఞానముపుట్టుచున్నది. ఇవి నశించినతోడనే జ్ఞాన... నశించుచున్నది. జ్ఞానము ...కలిగియున్న శరీరమే ఆత్మయనఁబడును. ...నుండికంటె భిన్న మైనయాత్మ కలదనుటకు నిదర్శనము గానబడదు. మానవులుపొందవల నసుఖము ఇంద్రియసుఖము. వారుపొందగలనరకము ప్రాపంచికకారణము లవలనకలుగు ప్రాపంచికబాధలు. ప్రపంచ సంబంధియగు రాజునే త... సర్వాధికారిగాను, శరీరవియోగమునే మోక్షముగాను, భావింపుదురు.

జైమినిసిద్ధాంతము లేక పూర్వమీమాంస.

ఇది యన్నిటికంటె చాల పురాతనము. దీనిసిద్ధాంతములను బ్రాహ్మ... ...వలంబించవలసినవారిగా నున్నారు. శంకరాచార్య ప్రణీతంబు... ...ంతశాస్త్ర(ఉత్తరమీమాంస)మునకుపూర్వపుదగుటచే దీనిని పూర్వమీ-మాంసమనిచెప్పుదురు. దీనిసిద్ధాంతము లెట్టివనగా —(౧)ప్రపంచముసత్య ము-మిథ్యగాదు. (౨)దానికి ఆద్యంతములులేవు. (౩)వేదములు ఆద్యంతం లులేనివి; అవి నీతిమతబోధకములు. (౪) స్వర్గము నరకము అను రెండు స్థ ములుగలవు. (౫) ఆత్మ ఆద్యంతములులేనిది. (౬) తమతమ కర్మానుసా ముగ ఆత్మలకు పునర్జన్మముగలదు. (౭) యజ్ఞములను, వేదవిహితమైన ...ర్మములను, చేయుటవలన ఆత్మలకు స్వర్గము లభించును. (౮) యజ్ఞము... స్వర్గమునేగాక ప్రాపంచికసుఖములనుగూడనిచ్చును. (౯) వేదములను అనుసరించుటకు ఆగత్యమైన జ్ఞానముకంటె నెక్కుడుజ్ఞానమవేకు పోనియ నికట్టులో నాత్మను పెట్టవలెను. మిగిలిన యంశములలో తనయిష్టానుసా ముగా మానవుడు నడువవచ్చును. (౧౦) బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులకుమా త్రమే యజ్ఞాదికర్మములను జేయుట కధికారముగలదు.

• ఈపై నుదహరించినవి ముఖ్యసిద్ధాంతములు - ఈమతస్థాపకుడైన జైమినాచార్య యజ్ఞములను చేయవలసినపద్ధతిని వివరముగాఁదెలిపియు న్నాఁడు- దానిని నిచ్చట వ్రాయుట యనావశ్యకము.

బౌద్ధమతము.

క్రీస్తుశకమునకు ౬౦౦ సంవత్సరముల క్రిందట బౌద్ధునివలన ఈమ
ము స్థాపింపఁబడినది. ఈ మతముయొక్క ముఖ్యసిద్ధాంతము లెవ్వియనఁ
:—(౧) బాధయునికి. (౨) బాధకు కారణము కామము. (౩) కా
ము నణఁచుటచేత బాధ నివారణమగును. (౪) దానినణఁచుటకు
ర్గము జ్ఞానము. (౫) ఈ జ్ఞానమును సంపాదించుటకు మానవుఁడు,
)క్రమమైనభక్తిని,(ఆ) క్రమమైనయభిప్రాయమును,(ఇ)క్రమమైనమాటను,
ఈ)క్రమమైనసిద్ధాంతమును, (ఉ)ఆహారసంపాదనమునకు క్రమమైనసాధన
ను,(ఊ)క్రమమైనయత్నములను,(ఋ)క్రమమైన జ్ఞాపకమును,(ౠ)క్రమ
న ధ్యానమును,అభ్యాసము చేయవలయును. ఈయెనిమిదియు మోక్షసా
ములని చెప్పఁబడుచున్నవి. బాధానివృత్తికే మోక్షమని పేరు.

బౌద్ధులు (౧)మాధ్యమికులనియు,(౨)యోగాచారులనియు,(౩) సౌ
ంతికులనియు,(౪)వైభాషికులనియు నాలుగు తెగలుగా నున్నారు.

(౧) ఉనికిగలసర్వము ఈషత్కాలముండునది గనుక ఏదియును
రమునిచ్చుటకుసాధనమైన పదార్థముగాదనియును, ఉనికిగలదంతయు
యూహాయనియును, ఈ యూహాలన్నియు అంతమునొందినప్పుడు
పకమైన అంత్యనాశనము కలుగుననియును. (౨) పునర్జన
గా బాధకంటె వేఱుకాదనియును మాధ్యమికులు
ంచములో నున్నదంతయు ఈషత్కాలమ
డు పదార్థము చిరకాలముండు నదిగా
గానేయదృశ్యమగుననియును,వారితా
డ త్తమించునప్పుడు ఆకాశము
స్తములందు నెమలియీకల నుంచుకొని
యెదరు. దాతయింటివాకిట నిలుచుండియో నీటినిగాని అన్నమునుగాని చే
లోనుంచుకొని పుచ్చుకొనెదరు. వీరు స్త్రీలు గొప్పజ్ఞానమును బడయఁజా
రని చెప్పెదరు. మొదటితెగవారందుకు భిన్నముగా జెప్పుదురు.

సాంఖ్యమతము.

కపిలకృతంబైన నాస్తికసాంఖ్యమని, పతంజలికృతంబైన యాస్తిక
ాంఖ్యమని, సాంఖ్యమతము ద్వివిధము. క్రీస్తునకు పూర్వము ఏడవశతాబ్

యోగాచారులు బాహ్యపదార్థములు శూన్యమని యొప్పుకొనినను లోపలిపదార్థమును శూన్యమని యొప్పుకొనరు. అనఁగా, మనస్సంబంధమైన యద్భుతములు నిరాధారములైనవనియనరు. జ్ఞానము దానియొక్క సూత్ర మనియును, తనంతటతానే పోషించుకొనునది అనియును, స్వతః తానుప్ర కాశించునదిఅనియును, తెలిసికొనుటయే జ్ఞానమనియును, వారిసిద్ధాంతము. జ్ఞానమువలన నిరాకరింపఁబడు నదేదియునులేదు. జ్ఞానమునకుమించిన తెలివి యులేదు. కర్తయైన తెలివికిని కర్మయైన తెలివికిని నడుమనుండెడి యెడతె గని యాలోచనవలన కరఁగిపోవునట్టి మాయయైయున్నది.

బాహ్యప్రపంచములేదను వాదమునిస్సారమైనదనియును, దృశ్యమగు చుండిన బాహ్యప్రపంచమున్నదనియును, అది యూహవలన కలుగు అన మాన సమయములందు ఒకకాలము మొదలు మఱియొక కాలమువఱకును డునది కాదనియును, సౌత్రాంతికుల యభిప్రాయము.

సౌత్రాంతికుల యభిప్రాయములలో దాదాపుగా నన్నిటిని వైభ షికు లొప్పుకొనుచున్నారు. బాహ్యపదార్థము లూహింపఁదగినవే యనుట యసంగతమనియు, పదార్థములు ఇంద్రియములచే గ్రహింపఁదగినవి కొన్ని గాను, మనస్సుచే గ్రహింపఁదగినవి మఱికొన్నిగాను ఉన్నవనియును, ఇంద్ర యములచే గ్రహింపఁబడినవి ఋజువుచేయుటకు శ్రేష్ఠమైన పద్ధతియ యును, వారితాత్పర్యము.

ఆర్హతసిద్ధాంతము.

ఈ సిద్ధాంతము నవలంబించువారు జైనులు. వారు సమస్తము లులేనివి; ఆ... ను నదియేయను బౌద్ధసిద్ధాంతము నంగీకరింపరు. ఆసిద్ధాంతమ ములుగలవు. (౫) ఆ...ని చెప్పుచు బౌద్ధులు చెప్పునట్లుగా ప్రత్యక్షముగా వుగ ఆత్మలకు పునర్జన్మముగలుయు, పదార్థముండుచోట ప్రత్యక్షము లేక ర్మములను, చేయుటవలన ఆత్మలకులౌకిక చర్యలన్నియు అంతమును పొందవ స్వర్గమునేగాక ప్రాపంచికసుఖములను... తెల్పియున్నగా:—

అనుసరించుటకు అగత్యమైన జ్ఞానముకంటె నెక్కుడుజ్ఞానమ నకు పొసిన... నికట్టులో నాత్మను పెట్టవలెను. మిగిలిన యంశములలో తనయిష్టానుసార ముగా మానవుడు నడువవచ్చును. (౧౦) బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులకు మ త్రమే యజ్ఞాదికర్మములను జేయుట కధికారముగలదు.

ఈపై నుదహరించినవి ముఖ్యసిద్ధాంతములు — ఈమతస్థాపకుడైన జైమినాచారి యజ్ఞములను చేయవలసినపద్ధతిని వివరముగాఁ దెలిపియు

ంచమునకుఁబోవును. (౫) క్రమమైనబుద్ధియు, క్రమమైన జ్ఞానమును, క్ర
మైన నడతయుకలిగిన వానికి, జన్మరాహిత్యముకలుగును. (౬) అంతరా
యములు లేనట్టిదైన సర్వవిషయములను తెలిసికొనఁగోరును. గనుక ఆ జ్ఞా
నసంపాదనమునకు అంతరాయములు తగ్గినట్టిదైన ఆత్మ సర్వదర్శియగును.
క్రమమైనబుద్ధి, క్రమమైనజ్ఞానము, క్రమమైననడత, యీ మూడింటివలనను
అంతరాయములు తగ్గిపోవును. (౭) నింద్యమైన పనులను మానుటయు
క్రమమైననడత. (౮) కష్టములన్నిటిని ఓర్పుతో సహించుటయే క్రమమైన
జ్ఞానము. (౯) కష్టములను గురించి జైనుఁడు చెప్పినదానిని అంగీకరించుట
క్రమమైనబుద్ధి (౧౦) తప్పులు, ఇచ్ఛలు మొదలగువానిని వశపఱచుకొనిన
ఆత్మ సర్వదర్శియయిన జైనుఁడగును. అట్టి జైనులు ఒకరితరువాతనొకరు
సర్వదా వచ్చుచుందురు. ఈ జైనులద్వారా నేర్చుకొనుటవలనను, వారిగ్రం
థములను విశ్వసించుటవలనను, మానవులు క్రమమయినబుద్ధిని, క్రమమయిన
జ్ఞానమును, క్రమమయిన నడతను, పొందుదురు. (౧౧) సంపూర్ణత్వము నొ

[illegible]

ము లేదని యిపుయ ...
అందువలన పదార్థముయొక్కయు, ఆత్మయొక్కయు, ఉనికినిగురించి చెప్పిన
ఏసంగతియైనను ఒకవిధముగ నిజమని వారి యభిప్రాయము. దీనికి దృ
ష్టాంతము. రూపమునుబట్టి విచారించగా, పదార్థమునకు ఉనికిలేదు. మనకు
దృశ్యమగు పదార్థములు చేయఁబడిన వివిధపరమాణువులఁబట్టి విచారింపగా
పదార్థమునకు ఉనికిగలదు. దీనికి నిదర్శనము:—ఘటము శాశ్వతపదార్థము
కాదు. దానిని ఘటాకారములోనుంచిన పరమాణువులు శాశ్వతములు.
(౧౨) ఈమతావలంబకులైన జైనులు శ్వేతాంబరులని, దిగంబరులని, ద్వివి
ధులు. మొదటివారు భిక్షవలన జీవించుదురు. వెంట్రుకలను తీసివేయుదు
రు, ఓర్పుగలిగియుందురు. ఏకాంతముగా నుండఁగోరుదురు. రెండవతెగవా
రు వెంట్రుకలను దీయుదురు. హస్తములందు నెమలియీకల నుంచుకొని
యుందురు. దాతయింటివాకిట నిలుచుండియె నీటినిగాని అన్నమునుగాని చే
తులోనుంచుకొని పుచ్చుకొనెదరు. వీరు స్త్రీలు గోప్యజ్ఞానమును బడయఁజా
లరని చెప్పెదరు. మొదటితెగవారందుకు భిన్నముగా జెప్పుదురు.

సాంఖ్యమతము.

కపిలకృతంబైన నాస్తికసాంఖ్యమని, పతంజలికృతంబైన యాస్తిక
సాంఖ్యమని, సాంఖ్యమతము ద్వివిధము. క్రీస్తునకు పూర్వము ఏడవశతా
బ్దమునో, లేక ఎనిమిదవశతాబ్దమునో, కపిలుఁడు జనించెను. సంఖ్యయేనువి

ష్యపదమునుండి సాంఖ్యము అనుపదము పుట్టినది. కపిలునిచే స్థాపింపఁబడినవా
తసిద్ధాంతములెవ్వియనగా:—(౧) లేనిదానిని సృజించుటగాని ఉన్నదానిని నశిం
పఁజేయుటగాని లేదు. లేనిదేవిధముగానును సృజింపఁబడఁజాలదు. ఏలయనగా,
ఉన్నవస్తువును బొత్తిగా నశింపఁజేసినట్టుగాని లేక లేనిదానిని సృజించినట్టుగా
నివరును చూచియుండలేదు. (౨) ప్రత్యక్షప్రమాణము, అనుమానప్రమాణ
ము, శబ్దప్రమాణము అని ప్రమాణము త్రివిధము. ప్రత్యక్షప్రమాణమువలనఁ
దెలియఁదగినచోట దానిద్వారా దెలియఁబడఁజాలని పదార్థము బొత్తిగా లేన
టులే ప్రత్యక్షప్రమాణమునకు బాధకము. (అ) ఇంద్రియనాశనము. (ఆ) ఏదో
యొక ఇంద్రియేచ్ఛ మనస్సు నాక్రమించుకొనుట. (ఇ) సూక్ష్మత. (ఈ) దూర
ము. (ఉ) సామీప్యము. (ఊ) మహత్తు. (౩) ప్రకృతి, (ఉపాదాన కారణము),
పురుషుడు (ఆత్మ), అను రెండు వస్తువులే సృజింపఁబడనివి. ప్రకృతి వృద్ధినొందుట
కుగాని క్షీణించుటకుగాని శక్తిగలిగియున్నది. ఆత్మకట్టిశక్తిలేదు. వేర్వేరుగ
జనించిన ఆత్మలనేకములు గలవు. (౪) ప్రకృతి, సాంఖ్యుల సిద్ధాంతప్రకారము
పరమాణువుల సముదాయము గాదుగాని సర్వవ్యాపకత్వము గలది. సత్వరజస్త
మముల నెడి మూడు గుణములను గలిగియున్నది. సత్వమనగా సుఖము, యోగ్య
ము. రజస్సనగా చులుకుతనము, దుఃఖము. తమస్సనగా మోటుతనము, ఉపేక్ష.
ఈ ప్రపంచము ఈ మూడుగుణములను కలిగియున్నది. అపరిమిత విధములై
నస్థితులందున్నప్పటికిని ప్రతివస్తువును ఆగుణములను కలిగియున్నది. దీనికి
దృష్టాంతము:—ఒకడు తనకొక జాడి దొరికిన సంతోషించును. దానిని తనదగ్గ
రనుండి యితరులు తీసికొనిరేని దుఃఖమును పొందును. దానియక్కఱలేనివాఁ
డు ఉపేక్షచేయును. (౫) ప్రకృతి, పురుషుఁడు కలిసినపుడు (అట్లుకలియుట
ఆకస్మికముగా సంభవించును.) మహత్తు లేక తెలివి జనించును. అది ఆత్మయొ
క్కయిష్టానుసారముగ కాదు. ఏలననఁగా.—ఆత్మకు ఇచ్ఛలేదు. అవిరెండు
సమీపించినందుననే కలుగుచున్నది. చలింపని సూదియంటురాతిని సమీపిం
చినపుడు ఇనుము చలించినట్టుగానే ప్రకృతి ఆత్మను సమీపించినపుడు జ్ఞానము
పుట్టును. అనగా జ్ఞానమనునది యొకపదార్థము. అది ఆత్మ, ప్రకృతితో క
లిసినపుడు కలుగును. (౬) ప్రపంచమునందు ఉద్దేశము కనఁబడుచు
న్నది. గనుక జ్ఞానముతో దాని నుద్దేశించినవాఁడున్నాఁడనుటకు వీలులేదు.
ఒకయింటి సామగ్రులన్నియు క్రమముగా నేర్పఱుపఁబడినపుడు ఆసామగ్రులు
తమంతటతాముకలిసి గృహముకాఁజాలవు. గనుక శిల్పిచేసినట్లొప్పుకొనుట
వాస్తవమే. రసవాదపదార్థము లితరకర్తతో సంబంధములేకయే కొ
న్నియాకారములగునటులు, అవయవపదార్థములు తమంతటతాముకలిసి

మనన, ధ్యానములవలన సిద్ధించును. తనతప్పులను తనభర్త
చిన్నయెడల స్త్రీ వానిసమీపమున కెటులపోనుద్దేశింపదో, లేక వేషము
న స్త్రీ తన భాగమునాడి నాట్యస్థలమునుండి యెటులపోవునో, ఆవిధ
గానే తనతప్పిదముల నాత్మకనుగొనగానే ప్రకృతి దానినుండి విడిపించు
ను. (౮) ప్రకృతివలన మొదటజనించినపదార్థము మహత్తని లేక తెలివిఅని
దివరకే చెప్పియున్నాను. ఆ మహత్తునుండి అహంకారము, (నేనుఅని
యుట). అహంకారమునుండి తన్మాత్రములును, (శబ్ద, స్పర్శ, రూప,
, గంధములు పంచతన్మాత్రములు). ఇంద్రియములును; (త్వక్, చక్షు,
త్ర, జిహ్వ, ఘ్రాణములను జ్ఞానేంద్రియములయిదు. వాక్పాణిపాద
యూపస్థములను కర్మేంద్రియములయిదు. మనస్సుతోఁగూడనేకాదశేం
యములనంబడును). ఇంద్రియములనుండి సూక్ష్మభూతములును, వానినుం
స్థూలభూతములును, జనించెను. మహత్తునుండియు, అహంకారమునుం
ను, భూతములు జనించెనని చెప్పినపుడు మనకు వెలుపలనుండిన ప్రపం
ము కొద్దిగానున్నను, ప్రపంచము మనలోనే సృష్టియైనదనియును, మన
యూహ ప్రపంచము మనయూహలోనే యున్నదనియును, వారి తాత్ప
ముగా నేను భావించు[illegible] (౯) ప్రతిజన్మ[illegible]చున్న
స్థూలశరీరముగాక సూక్ష్మభూతములచేఁజేయబడిన లింగశరీరము ఒకటి
ను. ప్రకృతిని సంపూర్ణముగా త్యజించువఱకు అనఁగా మోక్షము లభిం
కను, లింగశరీరము ఆత్మననుసరించియుండును. (౧౦) బాధ సంపూర్ణ
గా నశించెనేని మానవునికి సంపూర్ణాంతము కలుగును. ఆత్మ ప్రకృతిని
పూర్ణముగా త్యజించినపుడు తానుగానుండి ఏపనినిచేయక శాశ్వతమైన
దిని అనుభవించుచుండును. సన్మార్గప్రవర్తనవలనగాని లేక మతకర్మ
ను చేయుటవలనగాని ఇట్టి ముక్తిదొరకదు. సాంఖ్యమతజ్ఞానముకలిగి
గానే దొరకును. కపిలుఁడు వేదములను బొత్తిగా నిర్లక్ష్యము చేయ
గాని వానిని పొరపాటు లేనివానినిగా తలఁచియుండలేదు.

ఆస్తికసాంఖ్యమతము.

ఈ మతస్థాపకుఁడు పతంజలి. ఈయనక్రీస్తుకు పూర్వము ౨౦౦
త్సరములక్రిందట జీవించియుండెను. నాస్తికసాంఖ్యులుచెప్పినట్టుగా
ంపఁబడిన పదార్థములు రెండుగావనియు, భగవంతుడు, ఆత్మ, ప్రకృ
అని మూడుపదార్థములనుటయందే ఆస్తిక నాస్తికసాంఖ్యులకు భేదము.
ంతుడు ప్రకృతివలన చలించువాఁడుగాఁడు. ప్రకృతినికలియుటచే జనిం

యామము. (౫) ప్రత్యాహారము. (౬) ధారణము. (౭) ధ్యానము. (౮) సమాధి అనునీ యోగసాధనములగు యెనిమిదింటిని వాడుక చేయవలయును. యోగమే విధమున చేయవలయునో యది వివరముగా వ్రాయబడియున్నది. యోగాభ్యాసము చేయువాడు సన్మార్గమును, బాధపెట్టకుండుటయును, నిజమును, (కామాది నిగ్రహమును), దొంగిలింపకుండుటయును, పరధనాపేక్ష లేకుండుటయును, వేదవాక్యములను చదువుటయు, పవిత్రత, తృప్తి తపస్సు, తన్ను వశపరచుకొనుట, వీనిని సంపాదించుచు, తనమనస్సును బ్రహ్మమందు లియ్యము చేయవలయును. లాభమునుకోరి యీవిధముగా యోగభ్యాసము చేసినవారికి గొప్పలాభములను, దేనిని కోరక చేసినవారికి శాశ్వతమోక్షమును యోగమిచ్చును.

అద్వైతమతము.

ఈమతస్థాపకుండు శంకరాచార్యులు. ఈయన క్రీస్తుశకము ఎనిమిది శతాబ్దమున జీవించియుండెను. ఈమతసిద్ధాంతంబులెవ్వియనఁగా —(౧) సమస్తమునకు ఉనికిగలిగిన, పదార్థమొక్కటియే. అది బ్రహ్మము. కేవలజ్ఞానాన [illegible] సలమ్ము సన్నా [illegible] చేతగాని హద్దుకలిగి [illegible] తత్వా (ఉత్తరమీమాంస) మునకు [illegible] (౨) మాయ [illegible] మాయగా [illegible]

యమునందును మాయ నివసించియున్నది. అయితే, ప్రథమపురుషునియందుం
డిన మాయ సత్వగుణమునే గలిగియుండి, "మాయ" అనఁబడుచున్నది. మాన
వహృదయమునందలి జీవముతో కలిసియుండిన మాయ మిగిలిన రజస్తమో
గుణములను రెంటినిఁ గలిగినదై "అవిద్య" అనఁబడుచున్నది. (౭) జీవుడు అవిద్య
తోఁ గలిసియున్నవఱకు ఉనికిగల సత్వపదార్థమునకును, తాను చూచుచున్నట్టి
యితరసకలపదార్థములకును, తాను భిన్నమని భావించును. (౮) అవిద్య జ్ఞానము
చేత నశింపఁజేయబడును. ధ్యానము, పాపకృత్యములు చేయకుండుట, సంధ్యావం
దనాదికర్మలను చేయుట, మొదలు గాఁగల కృత్యములవలన జ్ఞానము లభించును.
అవిద్య నశించినట్టుగానే జీవునకు బ్రహ్మైక్యము గలుగును. ఇదియే మోక్షము.
(౯) అవిద్యననుసరించియున్నవరకు తనకు దృశ్యమగు పదార్థము సత్యమని తల
చి పురుష దైవముండినటుల నడచుట ప్రతిమానవునికి విధి. సత్యము తెలిసిన త
రువాతనే ద్వైతాభిప్రాయము నశించును. (అనగా ద్వైతపదార్థమునందలి
విశ్వాసము నశించును).

రామానుజమతము.

క్రీస్తుశకము పదునొకండవ శతాబ్దమున ప్రవర్తిల్లిన ... సాంఖ
్యుల సిద్ధాంతంబు గాక సూక్ష్మభూతములచేఁ జేయబడిన లింగశరీరము ఒకటి
యున్నదు. పదార్థమని సంపూర్ణముగా త్యజించువఱకు అనఁగా మోక్షము లభిం
చువఱకు, లింగశరీరము ఆత్మననుసరించియుండును. (౧౦) బాధ సంపూర్ణ
ముగా నశించెనేని మానవునికి సంపూర్ణానందము కలుగును. ఆత్మ ప్రకృతిని
సంపూర్ణముగా త్యజించినపుడు తాను గానుండి ఏపనిని చేయక శాశ్వతమైన
విశ్రాంతిని అనుభవించుచుండును. సన్మార్గప్రవర్తనవలన గాని లేక మతకర్మ
ములను చేయుటవలన గాని ఇట్టి ముక్తి దొరకదు. సాంఖ్యమత జ్ఞానము కలిగి
నట్టుగానే దొరకును. కపిలుఁడు వేదములను బొత్తిగా నిర్లక్ష్యము చేయ
లేదు గాని వానిని పొరపాటు లేనివానినిగా తలఁచియుండలేదు.

ఆస్తికసాంఖ్యమతము.

ఈ మతస్థాపకుఁడు పతంజలి. ఈయన క్రీస్తుకు పూర్వము ౨౦౦
సంవత్సరముల క్రిందట జీవించియుండెను. నాస్తికసాంఖ్యులు చెప్పినట్టుగా
గ్రహింపఁబడిన పదార్థములు రెండుగావనియు, భగవంతుడు, ఆత్మ, ప్రకృ
తి, అని మూడు పదార్థములనుటయందే ఆస్తిక నాస్తిక సాంఖ్యులకు భేదము.
భగవంతుడు ప్రకృతివలన చలించువాఁడు గాఁడు. ప్రకృతిని కలియుటచే జనిం
చిన ఆత్మయొక్క బాధను తప్పించ శక్తిగలిగియున్నాఁడు. దీనికొఱకు మాన
వుడు (౧) యమము. (౨) నియమము. (౩) ఆసనము. (౪) ప్రాణా

యామము. (౫) ప్రత్యాహారము. (౬) ధారణము. (౭) ధ్యానము. (౮)
సమాధిఅనునీ యోగసాధనములగు యెనిమిదింటిని వాడుక చేయవలయును.
యోగమేవిధమున చేయవలయునో యదివివరముగా వ్రాయఁబడియున్నది.
యోగాభ్యాసము చేయువాడు సన్మార్గమును, బాధపెట్టకుండుటయును.
నిజమును, (కామాది నిగ్రహమును), దొంగిలింపకుండుటయును, పరధనా
పేక్ష లేకుండుటయును, వేదవాక్యములను చదువుటయు, పవిత్రత, తృప్తి,
తపస్సు, తన్ను వశపరచుకొనుట, వీనిని సంపాదించుచు, తనమనస్సును
బ్రహ్మమందు లియ్యముచేయవలయును. లాభమునుకోరి యీవిధముగా యో
గభ్యాసము చేసినవారికి గొప్పలాభములను, దేనిని కోరక చేసినవారికి శాశ్వ
తమోక్షమును యోగమిచ్చును.

అద్వైతమతము.

ఈమతస్థాపకుఁడు శంకరాచార్యులు. ఈయన క్రీస్తుశకము ఎనిమిదవ
శతాబ్దమున జీవించియుండెను. ఈమతసిద్ధాంతంబులెవ్వియనఁగా —(౧) సత్య
మయిన, ఉనికిగలిగిన, పదార్థమొక్కటియే. అది బ్రహ్మము. కేవలజ్ఞానానంద
మై ... రెండవది ... సలము ... ము చేతగాని హద్దుకలిగిన
గాదు. మిగిలిన పదార్థము అసత్యము, మిథ్యాభూతము. (౨) మాయ బ్ర
హ్మకల్పితము. అగ్నియొక్క గుణమగ్నికానటుల బ్రహ్మము మాయగాదు.
అదిలేనివస్తువుగాదు. లేక, ఉనికిగలసత్యపదార్థమునుగాదు. ... వివరి
పుటకు సాధ్యముగానిది. (౩) మాయ, సత్వ, రజ, స్తమములను మూడుగు
ణలను; వృద్ధిపొందఁగలిగినట్టియు, భ్రమపుట్టించునట్టియు రెండు శక్తులను
గలియున్నది, దానికిగలమొదటిశక్తివలనకొద్దివస్తువు గొప్పదిగాకనఁబడును.
రెండవదానివలన త్రాడునుజూచి పాము అని తలఁచునటుల ఒకవస్తువుమఱి
యొకవస్తువుగా భావింపఁబడును. (౪) బ్రహ్మము మాయతోఁగలిసి యొకప్రధాన
పురుషుఁడగును. ఆసత్యపదార్థమునందంతయుమాయనివసించియుండెదుగా
యొకభాగమునసుండును. (౫) "నేను అనేకములుగా మాఱుదునుగాక" అ
ని ప్రధానపురుషుఁడుతలఁచి ప్రపంచమునుసృజించెను. అగ్నినుండి నిప్పుర
వ్వలు బైలుదేరునట్లుగా నశించని ఆ సత్యపదార్థమునుండి వివిధమైన చేతనా
చేతన పదార్థములుపుట్టెను. బ్రహ్మము ఈ ప్రపంచమునకు ముఖ్యకారణము
ను కార్యనిర్వాహక కారణమునుఅయియున్నది. వస్త్రమునందుగల దారము
ఆవస్త్రమునకు ముఖ్యకారణముగానుండి దానియందుండునట్లుగానే బాహ్య
మైన ఆబ్రహ్మము సమస్తమునకు ముఖ్యకారణమై సమస్తమునందున్నది. (౬

యమునందును మాయ నివసించియున్నది. అయితే, ప్రథమపురుషునియందుం
డిన మాయ సత్వగుణమునే గలిగియుండి, ‘‘మాయ’’ అనఁబడుచున్నది. మాన
వహృదయమునందలి జీవములో కలిసియుండిన మాయ మిగిలిన రజస్తమో
గుణములను రెంటినిఁ కలిగినదై ‘‘అవిద్య’’ అనఁబడుచున్నది. (౨) జీవుడు అవిద్య
తోఁ గలిసియున్నవఁడగుటనికి గల సత్వపదార్థమునకును, తాను చూచుచున్నట్టి
యితర సకల పదార్థములకును, తాను భిన్నమని భావించును. (౩) అవిద్య జ్ఞానము
చేత నశింపఁజేయబడును. ధ్యానము, పాపకృత్యములు చేయకుండుట, సంధ్యావం
దనాదికర్మలను చేయుట, మొదలుగాఁగల కృత్యములవలన జ్ఞానము లభించును.
అవిద్య నశించినట్టుగానే జీవునకు బ్రహ్మైక్యము గలుగును. ఇదియే మోక్షము.
(౪) అవిద్యననుసరించియున్నవరకు తనకు దృశ్యమగు పదార్థము సత్యమని తల
చి పురుషుడై వముండినటుల నడచుట ప్రతిమానవునికి విధి. సత్యము తెలిసినత
రువాతనే ద్వైతాభిప్రాయము నశించును. (అనగా ద్వైతపదార్థమునందలి
నమ్మకము నశించును).

రా మా ను జ మ త ము.

క్రీస్తుశకము పదుమూడవ శతాబ్దమునం దవతరించిన
ర్యుల సిద్ధాంతంబులెవ్వియనఁగా:— (౧) ఆత్మ, ప్రకృతి, భ
మూడు పదార్థములు గలవు. పరమాత్మ సర్వవ్యాపి గనుక జీవాత్మ, ప్రకృత
కలిసినదానియందుం మన్నాఁడు. సృష్టికి పూర్వము అనంతములైన యాత్మలును,
ప్రకృతియు, నామముచేత గాని రూపముచేత గాని విభజింపశక్యములు గానివై
యగోచరములుగానుండెను. ఆత్మను ప్రకృతిని గోచరముగాఁ జేయుటయే
సృష్టియనఁబడుచున్నది. సృష్ట్యంతమున నవి తమ పూర్వస్థితికి మాఱును.
(౨) ఆత్మ పరమాత్మకంటె భిన్నమైనది. దానికి పుట్టుక లేదు. దానికి పుట్టుక లే
నందున చావును గలిగియుండదు. శరీరము నశించినపుడది నశించదు. అది యణు
ప్రాయము. వెంట్రుకవెడల్పు శతభాగమును నూఱుభాగములుగాఁ జేసిన
ట్టులైన వచ్చుభాగములలో ఆత్మ యొకభాగమని చెప్పవచ్చును. అయినప్ప
టికిని అది అనంతముగానుండగలదు. ఆత్మ అంతములేని నిర్మలజ్ఞానముకలిగి
యున్నది గాని అనాదినుండి మాయచేకప్పఁబడియున్నది. దాని కర్మములను
బట్టి లేక దాని గుణములనుబట్టి దానిజ్ఞానము సంక్షేపమును గాని వృద్ధిని గాని
పొందుచుండును ఈలోకమునందును పరలోకమునందును తన పుణ్యపాప
కర్మములకుదగినట్టి సుఖదుఃఖముల ననుభవించినపిమ్మట దానికి భగవజ్ఞాన
ముగాని లేక వైకుంఠప్రాప్తిగాని కలుగును. వైకుంఠమునకుఁబోయిన ఆ
త్మ యెన్నటికిని తిరిగిరాదు గాని అక్కడనే ఒక దివ్యశరీరమును కల్గియు--

ఈ భగవత్సేవ చేయుటచేఁగలుగుసుఖము ననుభవించుచుండును. (3) వా
దేవుఁడు సుగుణములను గలిగియుండిన పరమాత్మ. లోకములకు వా
పమయిన కారణము. ఆత్మలకు ప్రాణధారకము. అర్చ, విభవ, వ్యూహ,
సూక్ష్మ, అంతర్యామి, యని వాసుదేవుఁడు పంచాకారములను కలిగియు
న్నాఁడు. అర్చయనఁగా పూజింపఁదగినవిగ్రహము. విభవమనఁగా రామా
వతారము కృష్ణావతారము మొదలుగాఁగల అవతారములు. వ్యూహమనఁ
గా వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ మొదలగు నామముల చేఁ బ్రక
టించుట. సూక్ష్మమనఁగా స్థూలముగాను[illegible]ండుట. అంతర్యామియనఁగా
సర్వాత్మలలోపల నివసించి యేలుచుండుట. వాసుదేవుని పైనుదహరించిన
యాకారములుకలవానినిగాఁదలంచి పూజింపవలయును. మొదటియాకార
మననుసరించి పూజించుటవలన ఆత్మయొక్క మోక్షమునకు విరోధమైన
పాపములనేకములు నశించిపోవును. రెండవ యాకారముననుసరించి పూ
జింప సమర్థత గలుగును. (అ) దేవాలయపు వాకిటినిఁ ఊడ్చుట, అలుకుట.
(ఆ) పూజార్హములైన గంధ పుష్పములను సిద్ధము చేయుట. (ఇ) దేవత
లకు నైవేద్యము చేయుట. (ఈ) వేద మంత్రోచ్చారణము చేయుట. (ఉ)
దేవతాస్తోత్రపాఠము. ఈమైదువిధములు పూజయనఁబడుచున్నవి. అట్టిపూ
జలవలనను, దాని చేయుటచే కలుగు జ్ఞానమువలనను, దృశ్యమగుచుండిన
ప్రపంచము అదృశ్యముగాఁగనఁబడును. పరమాత్మ తనదాసునికి ఆనంద
రూపమైనట్టియు అమృతమైనట్టియు తనలోకమునిచ్చును. అచ్చటనుండి
మరలివచ్చుటలేదు. పవిత్రమైన వైదిక కర్మములను జేయుటచేతనే మోక్ష
ము లభించును. ఆకర్మములను జేయుటవలన ఇంద్రియ వశీకరణము, భగవం
తుని తెలిసికొనవలయునను కోరిక, కలుగును. కర్మములు, బ్రహ్మజ్ఞానము,
కార్య[illegible] [illegible]. జ్ఞానము భక్తిని గలుగఁజేయును.
ఈ వివేకము, [illegible] అభ్యాసము, [illegible] క్రియ. ఈ నాలిగింటిద్వా
రా భక్తి కలుగును. వివేకమనఁగా దేహాత్మాదివివేకజ్ఞానము. విమోహము
అనఁగా, ఇంద్రియ వ్యాపారములందు ప్రవృత్తిలేక యేకాంతముగా ధ్యానము
చేయుట. కర్మములనుచేయక జ్ఞానముద్వారాగాని భక్తిద్వారాగాని మోక్ష
ము లభించదు. కర్మసహితమైనభక్తిగలిగి, జ్ఞానమువలన మోక్షము సిద్ధించును.
[illegible] గా నాలోచించిన జ్ఞానము, భక్తి, కర్మములు ఈ మూఁటను
[illegible]. దేహాభ్యాసముకలనగాని, జ్ఞానమువలనగాని, పాం
డిత్యము[illegible]గాని పొందుట[illegible]ముగాని భగవంతుని నిర్హేతుక జాయమాన
కటాక్షమువలననే దానిని పొందవలయును. భగవంతునియందెవరికిష్ట మో
[illegible] [illegible] [illegible] ద్వైతముగాఁ

గనంబడుచున్నను ఈమతము విశిష్టాద్వైత మనంబడుచున్నది. [illegible] ఆకారములందు ప్రపంచమున ధిష్టించియున్న విశిష్టమును సమత్వము ను కల్గియుండునని చెప్పనపుడది ద్వైతముగాదు. ఇట్టి సమత్వమును ప్పుకొనని మతములేదుగాని వేదమునందెచ్చటగాని ద్వైతమునకు వ్యతిరిక్త ముగాఁజెప్పబడినయెడల దానికర్థమిదిగాని ఆత్మ [illegible] ప్రకృతి [illegible] గాని, భగ వంతునికిని ఆత్మకునుగాని, సమత్వముగలదను భావముగాదని సూచించుట కేఁజెప్పఁబడెను.

మాధ్వమతము.

అనేకావలంబకులను గలిగిన యీ మత [illegible] ను లేక పూర్ణప్రజ్ఞుఁడు వాయుదేవుని మూడవ [illegible] చున్నారు. ఆయన క్రీస్తుశకము పదుమూడవ [illegible] మతమునకు ద్వైతమని పేరు. (౧) భగవంతుఁడు [illegible] న్నుఁడు. (౨) భగవంతుడు ప్రకృతికంటెనుభిన్నుఁడు [illegible] యొక ఆత్మకంటెభిన్నము. (౪) ఆత్మ ప్రకృతికంటె భిన్నము. [illegible] తియొక్కభాగము మఱియొకభాగముకంటె భిన్నము. [illegible] ము. ఈ మతసిద్ధాంతంబు లెవ్వియనఁగా:—

(క) భగవంతుడు, ఆత్మ, ప్రకృతి, [illegible] శాశ్వతపదార్థములు. (ఖ) విష్ణువు సర్వశక్తిగల [illegible] స్వాతంత్ర్యముగలవాఁడు. ఆత్మలు, ప్రకృతి, [illegible] చేసికొనియున్నవి. (గ) ఆత్మలు అణుప్రమాణములు, [illegible] గానున్నవి. (ఘ) ఒక మహాప్రళయము [illegible] వచ్చువరకు ప్రపంచములు పుట్టుచున్నవి. [illegible] గలవు. (ఙ) ఒక మహాప్రళయమునకును మఱియొక [illegible] ల మధ్యకాలమునందు ప్రపంచములో [illegible] ఆత్మలలోనుండి కొన్నియాత్మలను భగవంతుడు [illegible] డును. (చ) ఆత్మలు తమ పుణ్యపాపకర్మములను [illegible] మఱియొక శరీరమునకును, ఒక ప్రపంచమునుండి [illegible] పోయి సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుండును. [illegible] గాని లేక శాశ్వత నరకమునకుగాని పోవును. [illegible] ట్టుక చావులుగలవు. (ఛ) ఆత్మయొక్క [illegible] మటు, మానవులందఱియొక్కయు [illegible]

శ్రీకృపవలన కలుగుచున్నది. ఆయనయొక్క సర్వోత్కృష్టతను గుర్తించిన వానికే భగవత్కృప కలుగును. (జ) భగవత్ జ్ఞానముద్వారా ఆత్మలు ఆయనకృపను పొందుట నిజమైనను, ఆత్మలు కొన్ని మంచి స్వభావముగలవిగాను, కొన్ని దుష్ట స్వభావముగలవిగాను, కొన్ని మిశ్ర స్వభావముగలవిగాను, ఉండుటచేత, ఆ జ్ఞానమునుపొందుట అన్ని యాత్మలకును సాధ్యముగాదు. మంచియాత్మలు జ్ఞానమునుపొంది భగవత్కృపను సంపాదించుకొనును. చెడుఆత్మలు చెడుకార్యములనుచేసి నరకమునకుఁబోవును. మిశ్ర స్వభావముగలయాత్మలు పుట్టుచు చచ్చుచుండును. వాని స్వభావమును మార్చుటకు భగవంతునికి శక్తిగలదు. ఐన నట్లుచేయుట కాయనకిష్టములేదు. (ఝ) సర్వశక్తిగల భగవంతుడైన విష్ణువును సేవించుటవలన ఆత్మలు భగవత్ జ్ఞానమునుపొందును. ఆసేవమూడువిధములుగానున్నది.

(౧) జ్ఞాపకార్థముగా విష్ణువుయొక్క ఆయుధములను శంఖచక్రాంకితములనువేసికొనుట.

(౨) పరమప్రభువుయొక్క నామమును సదాజ్ఞాపకముంచుకొన ... తులు మొదలగు వారిని కేశవ మొదలగు నామములచేఁబిలుచుట ...

... కృత్యములగు, (అ) సత్యవాదిత్వము, (ఆ) ప ...

... మగువిద్య, (ఈ) పవిత్రమైనచదువు చ ...

శరీరకృత్య ... దుర్బలులగా ...

షుట. (బు) నిరుపేదలను దుర్బల ...

మానసకృత్యములగు, (బూ) దయ, (ఋ) ... త్య

ములను చేయుటయందాతురత. అనునీపదివిధముల పూజ ... ది.

(ఞ) మొదట సర్వాధికారియగు విష్ణువు, తరువాత లక్ష్మి, తరువాత బ్రహ్మ, వాయువు, తరువాత బ్రహ్మభార్య, తరువాతవాయువుభార్య తదనంతరము గరుడుఁడు, తరువాత ఆదిశేషుఁడు. తరువాత ... ముగ్గురిభార్యలు, తరువాత ఇంద్రుఁడు మొదలగువారు. హెచ్చుతగ్గులు దేవతలలో కలవని తెలియుట స్వర్గమును ప ... త్యము. (ట) (౧) భగవంతునికిని ఆత్మకును; ఆత్మకును ప్రకృతిగాఁగల పంచభేదములను నమ్మినపుడును, (౨) విష్ణుదేవునికి ... ని నమ్మినపుడును, (౩) విష్ణువు సంపూర్ణుఁడుకాఁడని నమ్మినపుడు ... వునకు సమానులుగలరని నమ్మినపుడును, (౪) విష్ణువునకంటె గొప్ప ... వని నమ్మినపుడును, (౫) ఒక యవతారమునకునుమఱియొక య ... కును భేదముగలదని నమ్మినప్పుడును, (౬) విష్ణువునకు జనన మరణము

ని నమ్మనప్పుడును, (౮) విష్ణుభక్తుల నసహ్యించునపుడును, (౯) పవిత్రమైన గ్రంథములు నిందించినపుడును, ఆత్మలు శాశ్వతనరకమునకుఁబోవును. ఆత్మలు శాశ్వతనరకమునకుఁబోవుటకు ఈ గుణములన్నియుఁగలియవలయును. (౫) ఈ ప్రపంచమునందు భేదము కలిగినట్లే సుగుణమునకుఁదగిన సుఖములు స్వర్గమునందును, దుర్గుణమునకుఁదగిన బాధలు నరకమునందును, తారతమ్యమును కలిగియుండును. ఇవిగాక సత్పురుషు లవలంబింపవలసిన యల్పవిషయము లనేకములుగలవు. ఇప్పుడు చెప్పినవి ముఖ్యములైనవి.

వల్లభమతము.

క్రైస్తవశకము పదియైదవ శతాబ్దమునందు కృష్ణుని యవతారముగా ంచినటులఁదలఁచఁబడు వల్లభాచార్యునిచే నీమతము స్థాపింపఁబడినది. ఈ మతముయొక్క ముఖ్యసిద్ధాంతంబు లెవ్వియనఁగా — (౧) భగవంతుడను విష్ణుడు, సత్తనియు (ఉనికి), చిత్తనియు (జ్ఞానము), ఆనందమనియు, త్రివిధుడు. (౨) పదార్థము సత్తుయొక్క భాగము. ఆత్మ చిత్తుయొక్క భాగము. (౩) ఆత్మలనేకములుగలవు. (౪) కృష్ణుని యాజ్ఞవలన ఆత్మ దేహమునఁబ్రవేశించి తననిజమైన జ్ఞానమును మఱచుచున్నది. అయితే ఆయన దయవల్ల తనజ్ఞానమును తిరిగి పొందినదై, కృష్ణుని సన్నిధానమునకుఁబోయి, ఆయతో సదానివసించి, నిత్యపదవిని బొందుచుండును. అది కృష్ణుని చేరును గాని ఆయనలో ఐక్యముగాదు. (౫) కృష్ణుని కృపను బడయుటకును, పరపదమును బొందుటకును, ఆయనయందలి భక్తియే కారణము. భక్తినిగలిగి గాన, శాన్తము, దాస్యము, సఖ్యము, మాధుర్యము లేక మోహము అనెడునాలుదశలనుపొందవలయును. మాధుర్యమెట్టిదనఁగా, కృష్ణునియందు గోపికాస్త్రీలకుగలిగిన ప్రేమవంటిది. (౬) గోకులవనమున స్త్రీ, పురుషులు గాగాని, పుష్పములు గాగాని, ఆకారములు ధరించి సేవించినజనులు పుష్టిమార్గముననుసరించినవారై ఒకతరసఖ్యమునకు తగియుందురు. భాగవతమును చదివి తాము పూజించు ప్రతిమస్తువు దును కృష్ణుని యొప్పుకొనినవారు మార్యాదికులనఁబడినవారై కొద్దితర స్వర్గమునకు అర్హులగుదురు. (౭) వల్లభాచార్యులవారు సన్యాసాశ్రమ నంగీకరింపలేదు. కృష్ణుని పూజించుటకు, నుపవాసములు, అహంకార నణఁచుట, ఇంద్రియవశీకరణము, అవసరము కావనియును, ప్రపంచమునందలి యోగ్యపదార్థములు అనుభవమునకుద్దేశింపఁబడినవనియును, ఆయన తాత్పర్యము.

శాక్తేయము.

ఈ మతము చాలా పురాతనమయినది. ఇది దక్షిణహిందూదేశ విస్తారవ్యాపకము కలిగియున్నది. దానిసిద్ధాంతంబు లెవ్వియనఁగా — ఉనికిగల సమస్తమునకు శక్తియాదికారణమైయున్నది. (౨) సంఖ్యా దపరిమితమైన జీవాత్మలు ఆదిశక్తియొక్క తేజస్సులై యున్నవైనను యఁమలోనై దానికంటె తాము భిన్నమని తలఁచుచున్నవి. (౩) జీవ స్థములును,నిర్జీవపదార్థములును,పూర్వజన్మకర్మములకుఁదగినయాత్మలను యున్నవి. ఆత్మము,కర్మము,అనాదియైయున్నది.(౪)ఆత్మలు ఒకశరీరము డి మఱియొకశరీరమును పొందుచుండును. అయితే, మానవశరీరమును దినతరువాతనే వాటికిస్వర్గముదొరకును. (౫)స్వర్గమును బొందుటకు ఆద కిబములుగా స్త్రీలను మానవులు పూజింపవలయును. వారికసౌఖ్యముని దానిని జేసినిజేయఁగూడదు. స్త్రీని పుష్పముతోనైనను కొట్టఁగూడద మెయొక్క ప్రతియవయవమును తమమతమునందు విధించినప్రకారము జించి,అన్నమును,సారాయిని,ఆమెకిచ్చి, తానుభుజించి, తరువాత య ను భోగింపవలయును. అట్టిపూజ యీలోకమునందును, రాఁబోవులో [illegible] యును. (౬) స్త్రీలనీప్రకారము పూ [illegible] సనఁబడు లోకమునకుఁబోవును. అ [illegible] యుకంటె భిన్నమైన పదార్థములేదు. ఆసుఖము స్త్రీసంభోగసు తోసమానముగను, కల్లు, సారాయము, త్రాగుటవలన కలుగు సుఖము దిగను, ఉండును. (౭)ఉపవాసముండుటవలనగాని స్నానముచేయుటవ గానిబలియిచ్చుటవలనగాని ప్రార్థనలుచేయుటవలనగాని కర్మములుచే టవలనగాని లేక తమమతమునందువిధించిన ప్రకారముగాగాక యిత -గా కల్లుత్రాగినగాని ఆహారముభుజించినగాని స్త్రీసంభోగముచేసిన గా యోజనములేదు. (౮) తమమతమునందు విధింపఁబడినప్రకారము ఆది ని పూజించు భక్తునికిగాని లేక యోగికిగాని తనతోఁబుట్టువునుగాని క ్తెనుగాని ఇచ్చుటవలన పుణ్యముగలదు. పసిబాలురును అందముగల దును పూజార్హులు.

పశుపతిసిద్ధాంతము.

ఈ మతము రుద్రుని యవతారమని చెప్పఁబడు, నకులేశునివలన పింపఁబడినది. ఆతఁడుకలియుగమున వైశంపాయన శకమునం దవతరిం టుల చెప్పెదురు. దీనిసిద్ధాంతంబు లెవ్వియనగా:— (౧) సమస్తకా ములకు కారణమైనట్టియు, అపరిమితశక్తులను కలిగినట్టియు, భగవంతు డొకఁడుగలఁడు. ఆభగవంతుఁడొక్కఁడేయైనను గుణములనుబట్టియు,

...నుశక్తియు, మహేశ్వరుడు, విష్ణువు మొదలుగాఁగల నామములచేపిల
...ఁడియున్నాఁడు. (౨) జీవాత్మ భగవంతునితో సమము, శాశ్వత-
పదార్థమైనను ఆయనకుండు శక్తులు దానికిలేవు. (౩) భగవత్కృపవల
ఆ పరమపురుషుని సన్నిధానము ఆత్మకు దొరకును. మతకర్మములనుజేయు
ఫలనగాని లేక మతసిద్ధాంతములప్రకారము భగవంతుని దెలియుటవలన
...రి భగవత్కృపగలుగును. (౪) మతకర్మము లెవ్వియనఁగా:—(అ) విభూ
...స్నానము. (ఆ) విభూతిమీఁద శయనించుట. (ఇ) రుద్రుని నామోచ్చా
రణము. (ఈ) మహేశ్వరునిగుణములను, నామ[illegible]వు కీర్తనలు పా
డు. (ఉ) ఎద్దు అంకెవేయునటుల "హూ"యని కేకవేయుట, (ఊ) గుర
...ట్టుట, వణకుట, కుంటుట, ఉపసర్పించుట మొదలగు కృత్యములు.
...) నృత్యము (ఋ) పూజ (ౠ) ఉచ్ఛిష్టపదార్థములను భుజించుట,
...లగునవి. (౫) మోక్షము బాధానివారణముచేమాత్రము లభింపదుగాని
...జ్ఞత్వము, వడిగనాలోచించుట, ఇచ్ఛానుసారముగా ఆకారమును ధరిం
...నిరాటంకముగా స్థలములందు సంచరించుట, వీనిని కలిగియుండవలెను.
పైనుదహరింపఁబడిన పనులుగాని జ్ఞానముగాని తమంతటతామే
మోక్షము నియ్యఁజాలవుగాని భగవంతుని యిష్టముమీఁద వానిఫలితము ఆ
...రమైయున్నది. వ్యవసాయము వర్షముమీఁద ఆధారమైయుండినను వ్య
వసాయదారుఁడు చేయునటుల ఫలితము నమ్మకములేకపోయినను మనుష్యు
తమపనులను చేయుచుండవలయును.

శైవ మతము.

ఈ మతము పశుపతిసిద్ధాంతమునుండి పుట్టినటుల కనఁబడుచున్నది.
క్రీస్తుశకము పదునొకండవ శతాబ్దములో జనించినది. శ్రీకాంత శివా
...రి యీమతస్థాపకుఁడు. భగవంతుఁడు (పతి), ఆత్మ (పశు), పదార్థము
(పాశము) ఒకటికంటె మఱియొకటి వేఱువేఱని దానినిశ్చయము. (౧) భగ
వంతుఁడు (పతి) యజమానుఁడని, ఆత్మపశువని, పదార్థము (పాశము) దాని
కట్టుత్రాడు అనియు, చెప్పబడుచున్నది. అనఁగా ఆత్మయొకమృగము.
భగవంతుఁడు దాని యజమానుఁడు. పదార్థము దానిని కట్టుత్రాడు. (౨)
...డే దేవుఁడు. ఆయన సర్వదర్శి. ఆయనకు స్థూలశరీరము లేదు.
...లము మొనశక్తియే ఆయనశరీరము. నిరాకారుని ధ్యానించుటకు
... పూజించుటకుగాని వీలులేదు; గనుక తనదాసులకు దయనుచూపు
...కొరకు [illegible] ఆకారముల నాయనధరించును. సృజించుట, కాపాడుట,
నాశజేయుట, మఱుగుజేయుట, ఆయనపనులు. ఆయనసర్వానుగ్రహి [illegible]
జంతువులచేజేయఁబడుపనుల విచారింపనివాఁడు కాఁడు. (౩) ఆత్మ [illegible]

ఱుస్వరూపము గాదు. అది సర్వవ్యాపి. కాలముచేతగాని స్థలముచేత హద్దుగలదిగాదు. తమకర్మములనుబట్టి తిరిగిపుట్టుచుండును. పదార్థము డిపిడి, శివునిలో కలియుటవలనగాని, లేక ఆయనసన్నిధానగుఃనుఃసవ మును, పొందుటవలనగాని మానవునిజన్మముసాఫల్యమగును. (౪) ఆత్మతో సంబంధము కొద్దికాలముండునదైనను పదార్థము శాశ్వతము. దానిగుణవ ర్ణియనఁగా — (క) మలముఅనఁగా ఆత్మలకుగల హేతుజ్ఞానమును, పసు యుశక్తిని కప్పి[illegible]ర్థము. బియ్యమునకు ఊక, రాగికి త ఎటువంటివో ఆత్మకు మల (పాప) మటువంటిది. (ఖ) రోధమును పదా యొక్క శక్తియని వర్ణింపుదురుగాని నిజముగానిది తనయోగ్యతకుఁదగి గాపదార్థమున కధ్యక్షుడుగానుండి ఆత్మనుమలుగుపఱచగల శివునిశ యున్నది. (గ) కర్మముఅనఁగాపని, లేక పనియొక్క ఫలితము. (ఘ) మా ఇది సృష్టియందు ప్రకాశించును. ప్రపంచము నశించినతోడనే భగవచ్ఛ లోకలియును. (౫) (౧) జ్ఞానము. (౨) క్రియ. (౩) యోగము. (౪) చ

[illegible]

[illegible]

ను [illegible]

పద్యేశ్వరులగుదురు. కొందఱు శివునితోతుల్యులగుదురు. మఱికొంద మఱియొకవిధముగానగుదురు. పసులవిచారణలేకయే పరమాత్ముఁడు ఆ యొక్క మోక్షమునకు కారణమని పశుపతి మతసిద్ధాంతము. కర్మమును బ పరమాత్ముఁడు కారణమని శైవులసిద్ధాంతము. ఈ విషయమునందే రెం తెగలవారికిని భేదము.

ప్ర త్య భి జ్ఞ వ మ త ము.

ఈ మతము అభినవగుప్తాచార్యునిచే స్థాపింపఁబడినది. ఇది శైవశ ములో నొక భాగము. ప్రపంచము భగవంతుడైన శివుని యాకారమే నియు, పదార్థము, ఆత్మ, అనునవి శివునికంటె భిన్నమైన పదార్థములు కావ యని, ఈ మతసిద్ధాంతము. అయితే మాయ యను పదార్థముగలదు. దా లోఁబడియుండువఱకు మానవుడు తనకర్మములనుబట్టి చచ్చిపుట్టుచుం వలయును. అయితే తానుమహేశ్వరుడేయని తెలిసినతోడనేవాడీకట్టునుం డి విముక్తుఁడై సర్వదర్శిత్వము, సర్వశక్తిత్వము, మొదలుగాఁగల గుణము పొందును. ఈ గుణములను బొందుటకు ఆత్మయొక్క ముఖ్యస్వభావమును మ ద్దు తెలియుట యగత్యము. అయితే, మాయ జనించిన కథమూ స్పష్టము గా

రామేశ్వరసిద్ధాంతము.

ఇదియు శైవమతములోనొకభాగమే. గోవిందభాగవత పదాచా
ర్యులు, రామేంద్రుడు, మొదలగు మాహేశ్వరులు తాము భగవంతునితోతు
ల్యులని యొప్పుకొనిన వారైనను, మోక్షము జ్ఞానమువలనను, జ్ఞానము చ
దువుటవలనను, గలుగును గనుకను, చదువుకొనుట ఆరోగ్యశరీరముండిననే
గాని వీలులేదుగనుకను, మనశరీరములను బలముగాను శాశ్వతముగాను
చేసికొనుట యగత్యమని చెప్పుదురు. హరగౌరుల సృష్టిసంగమమువలన
కలిగినపాదరసము, అభ్రకము, వీని సహాయమువలన ఔషధములుగలు
గును. గోవిందభక్తునిచే నాజ్ఞాపింపఁబడిన విధముగా తయారుచేయఁబడిన
పాదరసముయొక్క ప్రయోజనమువలన, దైవశరీరమును పొందినవారైన,
జీవన్ముక్తజీవులయందు అనేకులు దేవతలు, మునులు, మనుష్యులు, మోక్షమును
పొందిరి. ఈ పాదరసమును మొదట రక్తమునకును, తదనంతరము శరీర
మునకును ఉపయోగింపవలయును. ఇదిశరీరమును పరలోకసంబంధమైనదా
నిగాఁజేయును. అట్టిశరీరములేక పరిశుద్ధజ్ఞానమును, ధ్యానమును, కలుగుటకు
వీలుకాదు. దృష్టిచేతగాని స్పర్శముచేతగాని లేకపూజచేతగాని పాదరసము
యొక్క ప్రయోజనమును పొందవచ్చును. పాదరసముయొక్క సహా
యమున దైవశరీరమును పొందగానే పరిశుద్ధజ్ఞానము ప్రకాశించును. అ
ప్పుడు జీవుడు మాయనుండి విముక్తుడై పరిపూర్ణత్వమును పొందును.

న్యాయసిద్ధాంతము.

ఈ సిద్ధాంతము త్రేతాయుగమున జనించినట్లుచెప్పఁబడు గౌతముని
చే స్థాపింపఁబడినది. దీనిసిద్ధాంతంబు లెవ్వియనఁగా:— (౧) ఆత్మ శరీ
రమునకంటెను ఇతరేంద్రియములకంటెను భిన్నమైనది. వివిధశరీరముల
యందలి యాత్మలు వేరువేరుగా నున్నవి. (౨) పరమాత్మయొక్కటే. అది
సమస్తవస్తువులను సృజించెను. అది సమస్తజ్ఞానమునకు మూలము. (౩) ఆ
త్మ యొక శరీరములోనుండి మఱియొక శరీరమునకు పోవుచుండును. తాను
చేసిన సత్కర్మమునకుగాని దుష్కర్మమునకుగాని తగినఫలము ననుభవించు
చుండును. (౪) బాధయొక్క నివారణయే యునికియొక్క యంతము. జ్ఞా
నమువల్లను, ఆత్మనుధ్యానించుటవల్లను, అనఁగా తన్నుదెలిసికొనుటవల్లను,
ఆత్మ సుఖమును బొందునుగాని పుణ్యకార్యముల వలనగాదు. ఆ పుణ్యకా
ర్యములవల్ల గొప్పస్థితిదొరకును. (౫) ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమాన
ము, శబ్దము, అని ఈమతము నాలుగువిధ ప్రమాణములనొప్పుకొనుచున్నది.

కణాదసిద్ధాంతము.

కణాదసిద్ధాంతములు సాధారణముగా గౌతముని సిద్ధాంతము నే కీభవించుచున్నవి. ఈ ప్రపంచము శాశ్వతములగు పరమాణువులచే యంబడినదని ఆయన చెప్పుచున్నాడు. వేదములు క్రమమైనవిషయముల ఉపుచున్నందున ఒప్పుకొనుచున్నానుగాని దేవునినుండివచ్చినవని చెప్పుచున్నాడు. కణాదసిద్ధాంతమునకు వైశేషిక సిద్ధాంతమనికూడ పే

పాణినిమతము.

పాణిని వ్యాకరణ శాస్త్రమునుచేసెను. వ్యాకరణ శాస్త్ర కర్త యుద్దేశ్యముమాటలకు క్రమమైన భాష్యము చేయుట వేదము కాపాడువిధమనియును, క్రమమైనపదము నుపయోగించుటవలన వే లుగుననియును, క్రమమైన యర్థము, పదము, తెలిసికొనుటవ స్వర్గము లభించుననియును, ఈ మతసిద్ధాంతము. పరమాత్మ స్వ ము వివిధపదములచే గ్రహింపబడు నొకవస్తువైయున్నది. గనుక ములు మాయాస్వభావస్థితులనుబట్టిపుట్టుచున్నవి. పదములక్రమమైనయర్థ తెలియుటయే అంత్యసుఖమునకు సాధనము.

———:(o):o:(o):———

బ్రాహ్మమతసిద్ధాంతము.

ఈ మతోద్ధారకుడు శ్రీ రాజా రామమోహనరాయడు. ఈతడు ౧౭౭౪ సం॥న, బం[illegible]రాజధానితోచేరినహూగ్లీజిల్లాలోని రాధానగ రమున, కులీనబ్రాహ్మణకులమునందు, జన్మించెను. ఈతడు హిందువులలోని [illegible] వాభిప్రాయములను తొలగించి ఒకజాతివారినిగా జేయవలెనని (పరిశు మైనఅర్యమతమును) ఏకేశ్వరోపాసనను ప్రబలపఱచుటకు కలకత్తాలో జో రాసాంకోలో, ౧౮౩౦ సం॥న, (బ్రహ్మోపాసనామందిరము) బ్రాహ్మసమాజము [illegible]రమును స్థాపించి, ఇండియాదు[illegible] ఇంగ్లీషుపార్లమెంటుకు మొఱపె ట్టిసవరించుటకు, ఇంగ్లాండునకువెళ్లి [illegible]౩ సం॥ సెప్టెంబరు ౨౭ తా॥న, బ్రిస్టలునగరమున, స్వర్గస్థుడయ్యెను బ్రాహ్మమతము ననుగవమ్మున కమ్మ [illegible]రివారు శ్రీ మహర్షి దేవేంద్రనా[illegible] సిద్ధాంతము తెల్పియున్నగా:—

౧. ఈప్రపంచమునకు సృష్టిస్థితిలయకారణభూతుఁడైన దేవుఁడొ ...డే. ఆయన ఆత్మస్వరూపి. శక్తియందును, జ్ఞానమందును, ప్రేమయం... న్యాయమందును, నీతియందును, పవిత్రతయందును,అనంతుఁడు. సర్వ ...పి. నిత్యుఁడు. ఆనందస్వరూపి.

౨. జీవాత్మ నిత్యమైనది. క్రమక్రమముగానంతములేని వృద్ధినిపొం ...ందును. అది చేయుపనులయందు నీశ్వరునకుత్తరవాది...ది.

౩. భగవంతుని ఆత్మస్వరూపినిగాను, సత్య జ్ఞానా నందస్వరూ...ని ... పూజింపవలయును. నిజమైన ఆనందమును, మోక్షమును, పొందు భగవత్పూజ అగత్యము.

౪. భగవంతునియందలి ప్రేమయు, జీవితకాలమునందంత... ...యిష్టమునుచేసి నెరవేర్చుచుండుటయు, నిజమైనపూజ.

౫. ప్రార్థనయు, భగవంతునినే ఆధారముగా నమ్ముటయు ... ...ధ్యము ననుభవించుటయు, ఆత్మీయమైన ...బలమును పొందు... ...టట.

౬. సృజింపఁబడిన యేవస్తువును భగవంతునికి బదులుగాఁ... ...దు. ఏమనుష్యునిగాని లేక యేపుస్తకమునుగాని పొరబాట... ...డపనిగాని, మోక్షమునకు ముఖ్యాధారమనిగాని, తలంచ...

౭. భగవంతునితండ్రీ భావముతోను, మానవకోటిని సహోదర ...ముతోను, చూడవలయును.

౮. భగవంతుఁడు పుణ్యులను సన్మానించును. పాపులను శిక్షించును. ...శిక్షపాప నివారణను కలిగించునుగాని శాశ్వతముగా నుండదు.

౯. చేసినపాపమునకుగాను నిర్మలహృదయముతో పశ్చాత్తాపము ...,ఇఁకను దానిని చేయకుండుటవలన పాపనివారణమగును. జ్ఞాన ...ను, యోగ్యతయందును, పవిత్రతయందును, భగవంతునితో లీయమ ...నే నిజమైన మోక్షము.

- పల్లె - వెంచలరావు.

విషయసూచిక.